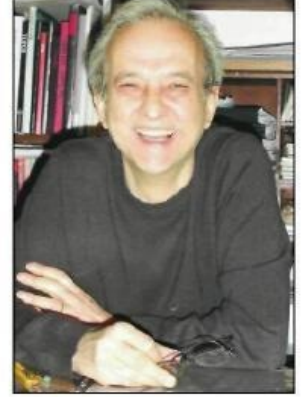
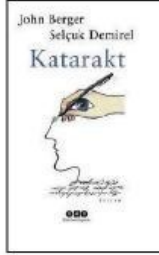

Berger'in gözündeki dünya

Katarakt, John Berger'in kaleme aldığı, Selçuk Demirel'in çizdiği ve Cevat Çapan'ın Türkçeleştirdiği bir iyileşme güncesi. Daha da ötesi, geçirilen iki ameliyatın ardından perdenin gözlerden kaldırılması sayesinde "yeniden doğuş" benzetmesiyle ışık ve renklerle kucaklaşmanın Berger'ca anlatımı.

John Berger'in yazıp Selçuk Demirel'in çizdiği **Katarakt**, göze düşen gölgeyi ve yeniden ışıkla buluşmayı bilecece anlatan bir iyileşme güncesi.

Ali BULUNMAZ

Şimdi diyeceksiniz ki, "ihtiyarın biri göz ameliyatı geçirmiş", üstelik bu "eften püften bir katarakt operasyonu" ve o süreci de defterine not etmiş. Yetmemiş, bir de çizer dadanmış kitaba, olayı karikatürize etmiş. Biri de yazılana göz dikmiş, Türkçeleştirmiş. Olay hayli "basit" görünüyor. Aslında burada doğru kelime "yalın" olmalı. İmzalara bakıyorsunuz; yazar John Berger, çizer **Selçuk Demirel**, çeviren Cevat Çapan. İş ciddiye biniyor.

Berger, her ne anlatıyorsa sessiz sakin ama duymayı bilenlere güçlü bir sesle anlatır. Ona ve eserlerine yaklaşanların fark edeceği nitelik, Berger'in çelebi kişiliğinin hemen her satırına ve eylemine yansımaları. Pek çok şeyin üstüne giden ama bunu zarafetle ve sağlam adımlarla yapan bir adam. Bu kez de geçirdiği göz ameliyatları için kalem oynatıyor.

Kataraktı engel olarak gören fakat buna takılıp düşmeden iyileşme sürecindeki notlarla karşılıyor bizi Berger. Gözü göz yapan görmenin, görmeyi görme yapan ışığın özü ve belki de metafiziğine ilişkin karalamalar olarak da düşünülebilir kitap. Işığın karanlığa göre tanımlanması; dokunulan karanlık ve fark edilen ışık, aydınlanan nesne: Alın size

Berger'dan bir gölge oyunu.

Ayırdaya varılmayan, en azından önceden özenle izlenmeyen renklerin neliğini kuralayan Berger, sol gözünün ona yaptığı azizlikle maviye daha başka bakıp onu "derinliğin ve uzaklığın rengi" diye adlandırıyor. Kataraktla da şakalaşarak bu arada: "Kataraktınız varsa, nerede olursanız olun kapalı bir yerdesinizdir."

Berger'in davetkâr metni, görmekle bozuk ya da farklı görme arasında gezinen ifadeler içeriyor; görünürlüğün gizini çözmeye, inen perdeyle başlamak veya hız vermek de epey insani bir eylem. Yaşanana, üstüne gitmek de denebilir enikonu.

Sağlı sollu ameliyat edilen gözlerle, denemelerin seyri tamamen "sonra"ya gidiyor haliyle. İki yol var: Birincisi, Berger'in nasıl gördüğü. İkincisi Berger'in nasıl gördüğü ya da görünebileceği. Ameliyatların peşi sıra "ışık içinde bir balık gibi yüzdüğünü" söyleyen Berger, manzaranın, kendisine "her şeyin ışıkla çevrelendiğinin farkında olması gerektiğini" fısıldadığını aktarıyor. İkinci yoldan bizi **Selçuk Demirel** götürüyor. Çizgi anlatılmaz, anla-

tılsa da okunmaz; sağlıklı bir göz ve zihin, metinle uyumu tartışmasız çizimleri görür görmez o yola çıkacaktır zaten.

Berger'in kısa metinleri, görmenin analizi olmanın ötesinde, işin felsefesini de kokluyor. "Sessiz" ışığa karşın, "gürültülü gölge" ve "karanlığın" tasviri, ele avuca sığmaz derinlikle birlikte yalınlığın da dışavurumu gibi: "Işık sırtınıza dokunan bir eldi. Dönüp arkanıza bakmıyordunuz, çünkü çok uzun süredir onun bu dokunuşunu tanıyordunuz. İlk gördüğünüz ve herhangi bir ad vermediğiniz bir şeydi bu."

Belki de bu nedenle Berger, kataraktın gözden alınışını "belli bir unutkanlıktan kurtulma" diye niteliyor. Işıkla aydınlanan nesnelere (örneğin beyaz bir kağıda) yaklaşma ya da bir bakıma tekrar canlanma: Berger'in yeniden görsel doğuşu; uzun süredir kayıplardaki "bir arkadaşla kucaklaşma" gibi.

"Yeniden görme olanağını" ya da "başarısını" yakalamasını sağlayan ameliyatlar Berger için sözlükte aradığı bir şeyi bulmakla eşdeğer. Kendisinden dinleyelim: "İki kataraktım da alındıktan sonra, gözlemlerimle gördüklerim bir sözlüğü açıp nesnelerin yerlerini tamı tamına bulmak gibi bir şey. Hem nesnenin kendisini hem de öbür nesneler arasındaki yerini."

Berger, olup biteni perdesi kaldırılan iki gözün, sanki her şeyi ilk kez görüyormuşçasına şaşırtıcı görüntülerle yüzleşmesi diye özetliyor. Açık (görünen) bir göze rağmen kapalı bir ortamdan nasıl çıktığını, hatta ışığı, renkleri ve nesneleri nasıl sıkı sıkı kucakladığını kendine özgü sakinliğiyle sunuyor. Eldeki, hepi topu yüz doksan dokuz satırlık iyileşme güncesi fakat kat be kat derin çağrışım ve anlamla bezeli. Elbette bakıp görebilenler için... ■

alibulunmaz@cumhuriyet.com.tr
http://bulunmazali81.blogspot.com

Katarakt/ John Berger, Selçuk Demirel/ Çeviren: Cevat Çapan/ Yapı Kredi Yayınları/ 64 s.

